

УДК 327:325

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Юлія Твердохліб

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра міжнародних відносин та дипломатичної служби
вул. Університетська, 1, 79000, м. Львів, Україна*

Питання захисту України від інформаційно-психологічних впливів противника наразі є одним з найактуальніших питань забезпечення національної безпеки України. Аналіз національного законодавства та праць вітчизняних науковців показав, що система забезпечення інформаційно-психологічної безпеки України є не до кінця сформованою та продовжує формуватися. Наголошено на необхідності врахування рекомендацій вітчизняних та зарубіжних вчених під час формування національного законодавства у визначеній сфері. Також у статті розглядаються проблеми реалізації державної політики у сфері забезпечення інформаційно-психологічної безпеки. Запропоновано шляхи та інструменти здійснення протидії інформаційно-психологічним операціям противника.

Ключові слова: інформаційно-психологічні операції, інформаційно-психологічна безпека, доктрина, стратегія, національна безпека.

Практична відсутність міжнародних та національних механізмів правового захисту населення від деструктивних інформаційно-психологічних операцій посприяла Російській Федерації в досягненні переваги на перших етапах війни проти України. Вітчизняні експерти наголошують, що попри те, що Україна п'ятий рік поспіль протидіє російській агресії, українське суспільство є незахищеним від інформаційно-психологічних операцій противника [1]. До основних причин неготовності та незахищеності України від інформаційно-психологічних операцій Росії науковці відносять:

1. Відсутність у органів прийняття рішень розуміння поняття, механізмів реалізації та наслідків проведення інформаційно-психологічних операцій противником.
2. Неефективна робота органів розвідки та аналітичних центрів країни.
3. Відсутність взаєморозуміння та повної взаємодії уряду України, поліції, армії, націоналістичних організацій, патріотичних парамілітарних формувань і громадянського суспільства [16, с. 79].
4. Проросійські орієнтири осіб, що на той період здійснювали військово-політичне керівництво Україною.
5. Несприйняття Російської Федерації як ворога українським суспільством.
6. Нестабільність внутрішньополітичної ситуації в країні у зв'язку з подіями Революції Гідності.
7. Відсутність у органів прийняття рішень об'єктивної інформації про перебіг подій, або ж несвоєчасне її виявлення [17].
8. Відсутність дієвих механізмів захисту держави та населення України від інформаційно-психологічних операцій противника, закріплених на законодавчому рівні.
9. Ігнорування теоретичних розробок вітчизняних та зарубіжних науковців, досвіду Грузії та країн Прибалтики у боротьбі з інформаційно-психологічною агресією Російської Федерації.
10. Питому частку проросійських та фінансованих Кремлем ЗМІ в Україні.
11. Відсутність єдиної національної самоідентифікації в Україні.

Підтвердженням неготовності системи національної безпеки України та українського суспільства до інформаційно-психологічних операцій агресора слугує той факт, що чинна на момент початку конфлікту редакція *Стратегії національної безпеки України* не виділяла інформаційно-психологічні операції як загрозу національній безпеці України [2] (це відбулося тільки після початку війни на Сході України у 2015 році з введенням в дію нової *Стратегії національної безпеки*) [3].

Фактично, першими кроками у формуванні державної політики щодо боротьби з інформаційно-психологічною агресією Російської Федерації були:

– створення 02 грудня 2014 року *Міністерства інформаційної політики України*, основним завданням якого є забезпечення інформаційного суверенітету України, зокрема, з питань поширення суспільно важливої інформації в Україні і за її межами та забезпечення функціонування державних інформаційних ресурсів [18];

– прийняття 28 квітня 2014 року Радою національної безпеки та оборони України *Рішення «Про заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України»*. І хоча цей документ не визначав інформаційно-психологічні операції РФ як загрозу національній безпеці України, в ньому наголошувалося, «що Російська Федерація поширює недостовірну, неповну, упереджену інформацію про Україну, через що намагається маніпулювати суспільною свідомістю в Україні та за її межами» [4].

Подальшим кроком з розробки нормативно-правової бази з протидії деструктивним інформаційно-психологічним операціям Російської Федерації стало підписання 02 квітня 2015 року Президентом України Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо захисту інформаційного телерадіопростору України», який заборонив показ в Україні частини російських фільмів і серіалів [5]. Зокрема, норма даного закону передбачає «заборону розповсюдження і демонстрування фільмів, що містять популяризацію або пропаганду органів держави-агресора та їхніх окремих дій незалежно від країни походження, виробництва після 1 серпня 1991 року та фільми, які не містять популяризації або пропаганди вищезазначених органів та дій, вироблених після 1 січня 2014 року» [6]. На дотримання даної норми закону Національна рада з питань телебачення і радіомовлення прийняла рішення про припинення на території України мовлення 73 російських телеканалів [7].

Вимогою часу і вагомим кроком у боротьбі з інформаційно-психологічною агресією Кремля стало прийняття *Воєнної доктрини України* [8] та *Доктрини інформаційної безпеки України* [9]. Ці дві доктрини є концептуальними документами у боротьбі з інформаційно-психологічними операціями Російської Федерації, оскільки визнають інформаційно-психологічні операції Російської Федерації головною загрозою національній безпеці України та закріплюють за Російською Федерацією статус агресора, що проводить проти України гібридну війну.

Виключною особливістю Доктрини інформаційної безпеки України є те, що вона визначає основні вразливості національної безпеки України в інформаційній сфері та прописує заходи протидії інформаційно-психологічним операціям Кремля. Основну роль у боротьбі з російською інформаційно-психологічною агресією Доктрина відводить формуванню стратегічного наративу та застосуванню стратегічних комунікацій [10].

Окрім вищезазначених нормативно-правових актів, Міністерством інформаційної політики було розроблено *Стратегію інформаційної реінтеграції окремих територій на Сході України, на яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та територій, прилеглих до району проведення антитерористичної операції* [11] та *Концепцію інформаційної безпеки України* [12]. Дані нормативно-правові документи наразі не затверджені Кабінетом Міністрів України, проте вони становлять науковий інтерес, оскільки передбачають шляхи протидії деструктивним інформаційно-психологічним

операціям Кремля. Зокрема, в Концепції наголошується на необхідності розвитку та поширення українських інформаційних продуктів на міжнародному просторі. Своєю чергою Стратегія спрямована на формування у свідомості громадян України, що проживають на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей, стійкого переконання, що розвиток цих територій можливий лише після повернення регіону до складу України. Також даний документ спрямований на підвищення рівня української громадянської ідентичності та свідомості серед громадян України, які проживають у Донецькій та Луганській областях; формування стійкого переконання серед громадян України, які проживають у Донецькій та Луганській областях, щодо неможливості існування «ДНР» і «ЛНР» як окремих державних формувань; формування стійкого переконання серед громадян України, які проживають у Донецькій та Луганській областях, що конфлікт, який відбувається в Україні з початку 2014 року, – це гібридна війна, що ведеться Росією проти України. Також Стратегія покликана посилити почуття історичної, національної, культурної та релігійної спільності жителів тимчасово окупованих територій з громадянами України, які проживають у інших областях держави [11].

З метою реалізації зазначених у Стратегії завдань цим ж документом передбачається виконання наступних заходів:

1. Інституціональні заходи:

– створення єдиного моніторингово-аналітичного координаційного центру на базі Міністерства інформаційної політики України з розробки та реалізації державної інформаційної політики щодо Донецької та Луганської областей;

– посилення координації в інформаційній сфері між органами державної влади, що беруть участь у формуванні та реалізації державної політики щодо Донецької та Луганської областей;

– налагодження механізму вертикальної координації реалізації інформаційної політики з боку органів державної влади на місцевому рівні у Донецькій та Луганській областях;

2. Інструментальні заходи для підконтрольних територій Донецької та Луганської областей:

– нейтралізація впливу мовників з тимчасово непідконтрольних територій Донецької та Луганської областей;

– забезпечення стійкого і повного покриття підконтрольних територій Донецької та Луганської областей сигналом українських телерадіомовників;

– збільшення частки та якості спеціалізованого контенту для громадян України, які проживають на підконтрольній території Донецької та Луганської областей.

3. Інструментальні заходи для непідконтрольних територій Донецької та Луганської областей

– розширення зони ефірного мовлення українських телерадіокомпаній з підконтрольних територій на непідконтрольні території Донецької та Луганської областей;

– створення системи виготовлення та розповсюдження спеціалізованого контенту для громадян України на непідконтрольних територіях Донецької та Луганської областей;

– проведення системної роботи з внутрішньо переміщеними особами як з важливим каналом комунікації з громадянами України на непідконтрольних територіях Донецької та Луганської областей [11, с. 5].

На нашу думку, у питанні протидії інформаційно-психологічним операціям противника не достатньо керуватися лише нормативно-правовими актами. Доцільно також врахувати рекомендації вітчизняних та закордонних науковців з цього питання.

Зокрема, український дослідник Є. Магда пропонує здійснювати протидію негативному інформаційно-психологічному впливу Російської Федерації наступним шляхом:

1. Формулювання прозорої та ефективної концепції інформаційної безпеки, в якій будуть прописані стратегічні і тактичні цілі, а також шляхи їх досягнення.

2. Обмежувальних заходів – заборона мовлення певних телеканалів і радіо, виходу друкованої продукції, недопущення спікерів проросійської орієнтації в Україні, видалення контенту, створення сайту зі списком медіа, яким не варто довіряти [14].

3. Оперативного спростування неправдивої і дискредитуючої інформації, інформації з широким розповсюдженням.

4. Функціонування державних інституцій в максимально прозорому режимі, що дозволяє швидко реагувати на пропагандистські випадки.

5. Створення громадських структур з метою збору і протидії пропаганді [15].

Окремої уваги заслуговує дослідження Е. Лукаса та П. Померанцева з протидії російським інформаційно-психологічним операціям – «Виграючи інформаційну війну: технології та контр-стратегії в протидії російській пропаганді в Центральній та Східній Європі» [23], яке містить окремий розділ рекомендацій для України. Зокрема, автори дослідження наголошують, що для досягнення перемоги над агресором, Україні необхідно:

1. В короткостроковій перспективі:

- збільшити фінансування діючих аналітичних центрів;
- проводити регулярний і якісний аналіз цільових аудиторій з метою розуміння локальних потреб, проблем і мотивацій;
- здійснити аналіз середовища локальних медіа для виявлення дезінформаційних кампаній та розуміння ресурсів, які формують думку громадськості;
- провести моніторинг соціальних медіа, що визначає тенденції та персоналії, які популярні серед різних поляризованих соціальних груп і які може бути залучено до протидії агресору.

2. В середньостроковій перспективі:

- проводити спільні міжнародні розслідування і кампанії з виявлення інформаційно-психологічних операцій Російської Федерації;
- провести якісне навчання журналістів та редакторів з питань виявлення дезінформаційних меседжів Кремля;
- створити рейтинги медіа за рівнем поширення дезінформації. Так званий «лист добросовісності», який поліпшить якість контенту ЗМІ та знизить рівень довіри населення до проросійських газет та журналів.
- впровадити технології, що в режимі онлайн перевірятимуть та розвінчуватимуть фейки Кремля (маються на увазі програми на зразок «ClaimBuster», винайдені ученими Техаського університету) [19].

3. У довгостроковій перспективі:

- збільшити якість та конкурентоспроможність розважального контенту українського телебачення, що своєю чергою зменшить кількість глядачів російського розважального контенту, через який Російська Федерація проводить пропаганду;
- запровадити освітні програми з медіа- та інтернет-грамотності [20].

Окрім вищевказаних рекомендацій, під час формування національної стратегії протидії інформаційно-психологічним операціям Російської Федерації, на нашу думку, варто взяти до уваги і рекомендації, викладені в аналітичному звіті громадської організації «Телекритика» [21]. Автори даного аналітичного звіту вважають, що Україні задля протидії деструктивним інформаційно-психологічним операціям Російської Федерації необхідно діяти на трьох рівнях:

1. Протидіяти російським інформаційно-психологічним операціям на підконтрольних Україні територіях шляхом:

- формування нового образу України – образу країни з успішно проведеними реформами (С. Телешун), та образу країни, перед якою відкриваються нові перспективи [21, с. 32];

- консолідації влади в державі (Є. Бистрицький) [22];
  - відновлення довіри до національних засобів масової інформації, підвищення рівня професійності журналістів та формування незалежних медіа, запровадження проектів з медіа-грамотності на державному рівні (О. Майдан) [21, с. 33];
  - підтримка державою незалежних громадських ініціатив, що займаються розвінчуванням фейків Кремля (А. Портнов);
  - формування власного антиросійського наративу (А. Портнов) [21, с. 37];
  - поступове збільшення виробництва українського інформаційного продукту (фільми, серіали, ток-шоу, книги, журнали, освітні та розважальні програми, документальні фільми, мультфільми тощо);
  - інтегрування в навчальний процес (у школах та вищих навчальних закладах) курсу з медіа-грамотності (що включатиме основи захисту особистості від інформаційно-психологічних впливів – навчання з розпізнавання пропаганди, дезінформації та маніпуляцій);
  - вивчення та врахування досвіду Грузії та країн Прибалтики у боротьбі з інформаційно-психологічними операціями Російської Федерації;
2. *Протидіяти російським інформаційно-психологічним операціям на тимчасово окупованих територіях:*
- провести аналіз та задоволення інформаційних потреб жителів тимчасово окупованих територій (Р. Шутов) [21, с. 75];
  - пріоритетним напрямом державної політики має бути не лише протидія інформаційно-психологічному впливу Російської Федерації, а й політика по відношенню до жителів тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей – інтереси громадян, що проживають на окупованих територіях, повинні стати пріоритетним питанням для української влади та суспільства;
  - більше уваги приділяти висвітленню тем, із яких у жителів окупованих територій відчувається інформаційний голод (інформація про зниклих родичів та знайомих, страти проросійськими бойовиками мирного населення, дії місцевої та державної влади України);
  - забезпечити реагування центральних органів влади на порушення прав та свобод жителів тимчасово окупованих районів Донецької та Луганської областей з подальшим поданням позовів до міжнародних правозахисних установ у разі порушення прав та свобод проросійськими бойовиками;
  - забезпечити поширення української преси на прифронтових територіях та забезпечити покриття окупованих територій теле- та радіосигналом центральних українських каналів (з виключно російськомовним мовленням на початкових етапах реалізації);
  - залучити громадських експертів та науковців до вироблення стратегічних і тактичних інформаційно-психологічних операцій;
  - збільшити обсяг контенту, присвяченого темам, які є предметом маніпуляцій у російських інформаційно-психологічних операціях (рекомендована мова для цього контенту – російська);
  - збільшити обсяг контенту, спрямованого на зниження рівня конфліктності та відновлення рівня довіри до української влади, ЗСУ та національних засобів масової інформації (рекомендована мова для цього контенту – російська);
  - створення аналітичного центру з вивчення ситуації на окупованих територіях (О. Мацука);
  - не протиставляти «русскому миру» українські цінності, а розмивати поняття «русского мира» як такого (О. Мацука);
  - відновлення довіри жителів тимчасово окупованих територій до українських засобів масової інформації (український продукт винятково українською мовою, який базується тільки достовірній інформації, жанрове різноманіття подачі інформації та баланс

інформації – розслідування діяльності терористичних угруповань на Донбасі та розслідування кланово-олігархічних формувань в Україні тощо (О. Мацука) [21, с. 36];

– встановлення системної комунікації з жителями тимчасово окупованих територій (зміна ставлення до жителів окупованих територій – звертатись до даної категорії осіб не як до жертв військової та інформаційно-психологічної агресії Кремля, а як до людей, які можуть розраховувати на захист та підтримку зі сторони України (Брунова-Калісецька І.);

– спрямовувати дії на повернення людей, які живуть на тимчасово окупованих територіях, а не на повернення самої території (І. Брунова-Калісецька)[21, с. 36];

– негайне створення радіостанції кримсько-татарського мовлення для трансляції на Чорноморський регіон, включно з Туреччиною (Д. Іванов) [21, с. 38].

3. *Протидіяти російським інформаційно-психологічним операціям в закордонному інформаційному просторі* шляхом:

– розроблення комплексної стратегії представлення України у світі;

– вироблення системи взаємодії України з закордонними медіа;

– залучення української діаспори до поширення позитивної інформації про Україну за кордоном;

– створення потужних онлайн-ресурсів іноземними мовами – французькою, німецькою, польською, словацькою, угорською (А. Портнов) та англomовного телебачення. Дані ресурси повинні не лише висвітлювати події на Донбасі, а й інформувати жителів ЄС про Україну та події в ній (висвітлення лише подій на Донбасі призведе до інформаційного перенавантаження та несприйняття інформації, потрібно не лише лякати і обтяжувати війною, а й зацікавлювати культурою, історією, туристичними місцями);

– лобіювати створення кафедр україністики у провідних університетах країн світу;

– створити навчальні програм для іноземних журналістів з вивчення української мови, історії та культури, які передбачатимуть можливість приїхати до України та побачити її зсередини (А. Портнов) [21, с. 37];

– збільшення кількості позитивних асоціацій з Україною шляхом налагодження культурної дипломатії (А. Портнов) шляхом відкриття культурних центрів та запровадження інституту культурних аташе (Д. Богуш) [21, с. 37];

– не спростовувати пропаганду Кремля, а надавати власну інтерпретацію – своєї країни, своєї території, свого простору (економічного, політичного) і робити це не у відповідь, а на випередження (О. Яхно) [21, с. 38];

– зайняття посад прес-аташе у закордонних дипломатичних установах відомими з високим рівнем патріотичних якостей українськими журналістами (Д. Іванов) [21, с. 38].;

– сприяти просуванню українського медійного та культурного продукту за кордоном;

– розширення кола друзів України із числа іноземних журналістів, культурних діячів, науковців, експертів, громадських активістів, які будуть примножувати позитивний імідж України та здійснюватимуть об'єктивні дослідження про Україну [21];

– приділити увагу вирішенню історичних протиріч, що дестабілізують відносини України з Польщею та Угорщиною;

– з метою недопущення сепаратистських тенденцій покращити рівень життя та вирішити проблеми жителів Закарпаття – кризового регіону, в якому понад 100 000 українців мають угорські паспорти [23].

Особливої уваги варті рекомендації з протидії інформаційно-психологічній агресії Кремля, запропоновані вітчизняним науковцем Диким Є.О. Дослідник вважає, що для протидії інформаційно-психологічним операціям Кремля, Україні необхідно комплексно здійснювати наступні заходи:

1. Постійно та якісно відслідковувати усю інформацію про Україну, поширювану російськими та проросійськими медіа за трьома напрямками: інформаційний простір Кри-

му та окупованих територій України; інформаційний простір України; інформаційний простір країн Заходу.

2. Дезавуувати від імені уряду та/або авторитетів цільової аудиторії хибні (навіть найабсурдніші) повідомлення та коментарі. При цьому необхідно під час кожного спростування дискредитуючої інформації акцентувати увагу цільових аудиторій на тому, що дезінформація не є «випадковою помилкою журналіста», а є частиною підготовленого Росією плану і виступає інформаційною «увертурою» до можливого вторгнення в Україну.

3. Забезпечити цільовим аудиторіям постійний доступ до інформації про реальний стан справ в Україні.

4. Створити російськомовні та англійськомовні версії (як мінімум у мережі Інтернет) національних ЗМІ, які до початку війни інформували винятково українською мовою.

5. Здійснювати постійну роботу з етнічними меншинами – забезпечити захист їхніх прав та інтересів. Вкрай необхідним є створення бази даних та вивчення організацій етнічних меншин, які засуджують агресію Росії. Необхідно допомогти їм «вийти» в український медіапростір. Особливо важливо підтримувати ту частину російської національної меншини, яка підтримує Україну, необхідно створити для неї можливості для публічних виступів, сприяти їх об'єднанню у громадські організації, основною метою яких буде боротьба з пропагандою Кремля. «Розмити» штучно сформовані Кремлем протистояння титульної нації з національними меншинами. Не допустити об'єднання національних меншин навколо російських цінностей (організації ветеранів Великої Вітчизняної Війни тощо). «Розколоти» успадковану з радянських часів ідею «славянського єдинства» шляхом підтримання та розвитку ідентичностей найбільш численних національних меншин України. Залучити національні меншини до форумів, переговорних майданчиків, дебатів та круглих столів, присвячених темі російської інтервенції та російської інформаційно-психологічної війни в Україні. Проводити для національних меншин заняття з медіа грамотності, в ході яких роз'яснювати, що таке інформаційно-психологічні операції Росії, та які наслідки їхнього застосування в Україні.

6. Здійснювати постійний моніторинг діяльності:

- національно-патріотичних організацій радикального спрямування;
- диверсійних та провокативних угруповань, фінансованих з Росії.

Підтримувати діяльність перших, якщо вони декларують готовність до боротьби з ворогом, перекидати «канали» фінансування з Російської Федерації другим, затримувати їхніх лідерів та організаторів провокацій.

7. Виявити політичні сили та політичних лідерів, які отримують фінансування з Російської Федерації та лобіюють проросійські закони у Верховній Раді України.

8. Здійснювати облік та контроль діяльності неурядових організацій, які функціонують за рахунок фінансування з Російської Федерації (напряму або ж через місцеві бізнес-структури, що пов'язані з російським великим бізнесом).

9. Проводити моніторинг і контроль засобів масової інформації, в установчому капіталі яких присутній російський капітал (незалежно від мови мовлення та форми власності). В критичних ситуаціях – негайно блокувати роботу цих ЗМІ.

10. Особливо ретельно провести попереднє виявлення та моніторинг організацій, що представляють потенційну пряму загрозу – потенційних учасників військової інтервенції. До таких організацій належать передусім:

- місцеві філії російських ультраправих націоналістичних організацій, що діють нелегально (частина з них заборонена в самій РФ через радикалізм, однак підтримується ФСБ РФ на території сусідніх держав);
- легальні молодіжні військово-спортивні проросійські організації, часто закамурфльовані під організацією «патріотичного виховання» молоді;

- організації, які позиціонують себе як «антифашистські», але при цьому не виступають проти проявів російського фашизму, а акцентують увагу винятково на проявах націоналізму титульної української нації і пов'язують себе з традиціями радянського антифашизму;
- молодіжні спортивні (переважно борцовські) клуби, пов'язані з місцевим криміналітетом;
- організації, що займаються під виглядом «культурних і освітніх обмінів» відправленням молоді в тренувальні літні табори в Росії;
- організації ветеранів Афганістану та інших локальних конфліктів (так званих «воїнів-інтернаціоналістів»);
- організації так званих «історичних реконструкторів», які проводять реконструкції бойових дій історичних війн, особливо ті команди, які в ході «історичних реконструкцій» зазвичай грають ролі червоноармійців, військ НКВС або білогвардійців;
- організації «нових лівих», які заявляють себе ідеологічними спадкоємцями комунізму і пропагують «агресивний антифашизм», за якого до «фашистів» належать всі національно-визвольні рухи народів колишнього СРСР.

Крім організацій, слід налагодити окремий облік людей, що представляють потенційну небезпеку, а саме:

- проросійських активістів, навіть формально нібито лояльних до України, але які публічно висловлюють тези, що свідчать про їх підтримку дій В. Путіна і Російської Федерації, а також про їх ностальгію за СРСР та неприязнь до націоналістів України;
- активістів ультралівих організацій;
- усіх осіб, що проходили навчання в ході «культурних та освітніх обмінів» на території Російської Федерації до та після початку війни;
- всіх колишніх офіцерів радянської армії і перш за все офіцерів КДБ, інших спецслужб, ГРУ, спецназу СРСР, які проживають в Україні, незалежно від їх нинішнього роду занять.

11. Здійснювати щоденний моніторинг інтернет-простору за такими категоріями:

- вести персональний облік блогерів, які закликають до підризу національної державності або публічно висловлюють тези, що свідчать про підтримку ними дій В. Путіна і Російської Федерації, а також засвідчують їхню ностальгію за СРСР та показують неприязнь до націоналістів України;
- вести облік і щоденний моніторинг діяльності проросійських груп в соціальних мережах.

12. Сприяти налагодженню взаєморозуміння та співпраці між урядом, силовими структурами та громадянським суспільством [16, с. 79].

13. Забезпечити якісну підготовку достатньої кількості фахівців із здійснення та протидії інформаційно-психологічним операціям (з обов'язковим вивченням білоруської, польської, словацької, румунської або угорської мови на вибір).

Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що станом на момент військового вторгнення Російської Федерації Україна виявилася не готовою ані до військової агресії, ані до агресії інформаційно-психологічної. Причина неготовності України до протистояння інформаційно-психологічним операціям Кремля крилася у відсутності системної інформаційної політики в Україні. Прийняття Доктрини інформаційної безпеки України та Воєнної доктрини України є вагомим, але наразі не достатнім законодавчим інструментом для надання відсічі інформаційно-психологічній агресії Російської Федерації. Доктрина інформаційної безпеки України є декларативним документом, положення, висвітлені в ній, повинні вводитися в дію відповідними законами, тому Верховній Раді України слід доопрацювати нормативно-правову базу. Головну увагу у протидії інформаційно-психологічним опера-

ціям Російської Федерації Україні слід зосередити на формуванні стратегії інформаційної політики України, формуванні національної ідентичності та розвитку системи стратегічних комунікацій.

Список використаної літератури

1. Бондарчук Ю. С. Сучасні інформаційні війни: теорія, практика, особливості. 2017. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/17830/1/%D0%9C%D0%90%D0%93.%20%D0%91%D0%9E%D0%9D%D0%94%D0%90%D0%A0%D0%A7%D0%A3%D0%9A.pdf>.
2. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 8 червня 2012 року «Про нову редакцію Стратегії національної безпеки України». 2012. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/389/2012/paran18#n18>.
3. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» 2015. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.
4. Рішення Ради національної безпеки та оборони України Про заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України. 2014. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0004525-14>.
5. Український медіаландшафт – 2015: аналітичний звіт / О. Гоян, Д. Дуцик, О. Довженко, В. Іванов. Український медіа-ландшафт – 2015. 2015. URL: http://www.kas.de/wf/doc/kas_43639-1522-13-30.pdf?151209161127.
6. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо захисту інформаційного телерадіопростору України» / Верховна Рада України. 2015. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/159-19>.
7. Нацрада оприлюднила повний список заборонених російських телеканалів 2016. URL: <https://www.5.ua/suspilstvo/natsrada-opryliudnyla-povnyi-spysook-zaboronenykh-rosiiskykh-kanaliv-za-ostanni-dva-roky-125006.html>.
8. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України» 2015. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/555/2015>.
9. Указ Президента України №47/2017 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України» 2017. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/472017-21374>.
10. Тарасенко Е., Попов В. Методы психологического воздействия в сфере масс-медиа. *Молодой учёный*. 2017. №13. С. 210–212.
11. Стратегія інформаційної реінтеграції окремих територій на Сході України, на яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та територій, прилеглих до району проведення антитерористичної операції 2017. URL: https://mir.gov.ua/files/pdf/strateg_ropsp_intsh.pdf.
12. Концепція інформаційної безпеки України. URL: <https://www.osce.org/uk/fom/175056?download=true>.
13. Історія створення Сил спеціальних операцій ЗС України. URL: <https://ukrsof.com/faq/history/>.
14. Российская пропаганда и дезинформация. Можно ли противостоять? 2017. URL: <http://www.radiopolsha.pl/6/248/Artykul/331401>.
15. Магда Є. Гібридна агресія Росії: уроки для Європи. Київ : Кааламар, 2017. 267 с. С. 131.
16. Дикий Е.А. Гибридная война России: опыт Украины для стран Балтии. Вильнюс, 2016. 123 с.
17. Лебедок Е. Перспективные угрозы проведения информационно-психологических операций против Беларуси. URL: <https://bsblog.info/perspektivnye-ugrozy-provedeniya-informacionno-psixologicheskix-operacij-protiv-belarusi/>.

18. Положення про Міністерство інформаційної політики України. URL: <https://mip.gov.ua/cr/documents/7.html>.
19. Рекомендації з протидії пропаганді: тактичні, стратегічні, довгострокові (Центр аналізу європейської політики СЕРА). URL : http://ms.detector.media/trends/1411978127/rekomendatsii_z_protidii_propagandi_taktichni_strategichni_dovgostrokovi_tsentr_analizu_evropeyskoi_politiki_cera/.
20. Lucas E. Winning the Information War: Techniques and Counter-Strategies in Russian Propaganda. URL: https://cera.ecms.pl/files/?id_plik=2715.
21. Протидія російській інформаційній агресії: спільні зусилля для захисту демократії. Аналітичний звіт. / Д. Дуцик, Р. Шутов, П. Бурковський, С. Черненко. Київ : Телекритика, 2015. 77 с.
22. Бистрицький Є. Політичну різьбу в Україні серйозно порушено. URL: <https://zbruc.eu/node/71261>.
23. МЗС: Угорщина роздала на Закарпатті понад 100 тисяч своїх паспортів. URL: <https://www.5.ua/regiony/mzs-uhorshchyna-rozdala-na-zakarpatti-ponad-100-tysiach-svoikh-pasportiv-168689.html>.
24. Левченко О.В. Система заходів протидії інформаційним операціям. *Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил*. 2016. №3. С. 57–60.
25. Каверіна А.С. Проблема пропаганди в українському медіапросторі *Грані*. URL: [file:///C:/Users/User/Downloads/Grani_2015_11\(1\)_20.pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Grani_2015_11(1)_20.pdf).
26. Посол Угорщини в Україні не бачить нічого поганого в автономії для угорців і згадує про референдум за «автономію» для Закарпаття. 2018. URL: <http://zakarpattia.net.ua/News/179497-Posol-Uhorshchyny-v-Ukraini-ne-bachyt-nichoho-pohanoho-v-avtonomii-dlia-uhortsiv-i-zhaduie-pro-referendum-za-avtonomiiu-dlia-Zakarpattia>.
27. Диденко В. Автономия для венгров как способ сохранить украинское Закарпатье. 2018. URL: <https://ukraina.ru/exclusive/20180313/1020046841.html>.

UKRAINIAN STATE POLICY ON COUNTERACTING EXTERNAL INFORMATION INFLUENCES AND PSYCHOLOGICAL OPERATIONS

Yuliia Tverdokhlib

*Ivan Franko National University of Lviv, Faculty of Philosophy,
Department of International Relations and Diplomatic Service
Universytetska str., 1, 79000, Lviv, Ukraine*

The question of protecting Ukraine from the psychological operations of the enemy is currently one of the most urgent issues in ensuring the national security of Ukraine. The analysis of national legislation and the works of Ukrainian scientists showed that Ukrainian state policy on counteracting external information influences and psychological operations is not fully formed and continues to be formed. Also, the article deals with the problems of implementation of state policy in the field of providing information and psychological security. The ways and means of carrying out counteraction to psychological operations of the enemy are proposed.

Key words: psychological operations, psychological safety, doctrine, strategy, national security.